

Rytų kaimynystės atspindžiai

Informacinė svarbiausių Rytinės kaimynystės
įvykių apžvalga

Nr. 14 (19) // 2010 10 11-10 22

EESC

Rytų Europos studijų centras

Gruzija panaikino visas Šiaurės Kaukazo respublikoms

Šių metų spalio 11 d. Gruzijos užsienio reikalų ministro pavaduotoja Nino Kalandadze pranešė, kad Rusijos Federacijai priklausančio Šiaurės Kaukazo autonominių respublikų gyventojai nuo šiol galės Gruzijos teritorijoje be vizų būti iki 90 dienų. Rusijos užsienio reikalų ministerija Gruzijos sprendimą suteikti bevizį režimą Adygėjai, Dagestanui, Karačijų Čerkesijai, Kabardos-Balkarijai, Šiaurės Osetijai, Ingušetijai ir Čečėnijai pavadino provokacija ir apkaltino Gruzijos vyriausybę bandymu destabilizuoti padėtį Šiaurės Kaukaze. Rusijos užsienio reikalų ministerijos nuomone, Gruzija, suteikdama bevizį režimą septynioms Šiaurės Kaukazo respublikoms, siekia atitraukti Rusijos dėmesį nuo separatistinių Abchazijos ir Pietų Osetijos regionų. Rusijos ekspertų teigimu, Gruzijos vyriausybės poziciją dėl Šiaurės Kaukazo galima sieti su Gruzijos prezidento Michailo Saakašvilio „vieningo Kaukazo regiono modernizacijos“ iniciatyva. Priminsime, kad šių metų rugsėjo 23 d. M. Saakašvilis, skaitydamas pranešimą 65-ojoje JTO Generalinės Asamblėjos sesijoje, paragino tarptautinę bendruomenę vertinti Kaukazą kaip vieningą regioną ir perspėjo Rusiją: jei ji nedalyvaus regiono modernizacijoje, ši modernizacija įvyks be jos. M. Saakašvilio manymu, Kaukazo regiono modernizacijai pagrindinį impulsą turėtų suteikti sparti Gruzijos socialinių ir politinių reformų plėtra.

Priminsime, kad Gruzija buvo pirmoji NVS valstybė, kuriai dar 2000 m. gruodžio 5 d. Rusija įvedė vizas. Po 2008 m. rugpjūčio pradžioje įvykusio Gruzijos ir Rusijos karinio konflikto Gruzija ir Rusija nutraukė dvišalius diplomatinis santykius ir dar labiau buvo sugriežtintas vizų režimas tarp šių valstybių. Tačiau jau 2008 m. rugsėjo 4 d. Gruzija paskelbė apie vizų režimo Rusijos piliečiams sušvelninimą (Gruzijos vizas Rusijos piliečiai gali gauti Gruzijos ir Rusijos pasienio kontrolės punktuose ir oro uostose).

■ Parengta remiantis: *Kommersant.ru, Regnum.ru, Ng.ru*
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)

Prancūzijoje įvyko Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovų susitikimas

Šių metų spalio 18-19 d. Dovilyje (Prancūzija) įvyko trišalis Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovų (Vokietijos kanclerės Angelos Merkel, Prancūzijos prezidento Nikolas Sarkozy ir Rusijos prezidento Dmitrijaus Medvedevo) susitikimas, kuriame buvo aptartos glaudesnio Rusijos bendradarbiavimo su Vakarais perspektyvos. Apibendrinamas susitikimo rezultatus N. Sarkozy teigė, kad Rusijos pozicijos daugeliu klausimu sutampa su Prancūzijos ir Vokietijos nuomone, o vizų režimas tarp ES ir Rusijos galėtų būti panaikintas per artimiausius 10-15 metų. Šiuo laikotarpiu ne tik būtų panaikintos vizos tarp Rusijos ir ES valstybių, tačiau ir sukurta bendra ekonominė erdvė bei išplėtota naujoji Europos saugumo architektūra, kurioje aktyviai dalyvautų Rusija.

Dovilyje įvykusį Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovų susitikimą, Vakarų ekspertai įvardija kaip savitas parengiamąsias pratybas prieš šių metų lapkričio 19-20 d. įvyksiantį NATO viršūnių susitikimą Lisabonoje, kuriame bus pristatyta naujoji NATO saugumo strategija. Ekspertų teigimu, dar prieš kelerius metus buvo sunku įsivaizduoti Rusijos ir Europos valstybių suartėjimą karinio saugumo srityje. JAV prezidento Baracko Obamos inicijuotas santykių su Rusija „perkrovimas“, gerėjantys Lenkijos ir Baltijos valstybių santykiai su Rusija sudarė sąlygas Vokietijai ir Prancūzijai siekti glaudesnio bendradarbiavimo su Rusija ir užsitikrinti Rusijos paramą svarstant įvairius tarptautinės darbotvarkės klausimus. Kita vertus, aktyvūs Vokietijos ir Prancūzijos bandymai kartu su Rusija inicijuoti Europos saugumo architektūros peržiūrą ir stiprinti Rusijos bendradarbiavimą su NATO sukėlė JAV nepasitenkinimą, kurios Europos saugumo architektūros peržiūros procesą vertina kaip JAV vaidmens reikšmingumo nuvertinimą užtikrinant Europos valstybių saugumą. Ekspertų nuomone, Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovų susitikimu Dovilyje siekta įtikinti JAV, kad ES santykiai su Rusija karinio saugumo srityje nėra nukreipti prieš JAV. Priminsime, kad 2009 m. lapkričio mėnesį vadinamąją naujosios Europos saugumo architektūros koncepciją išplėtojo Rusijos prezidentas D. Medvedevas. Šioje koncepcijoje Europos valstybėms siūloma pasirašyti Europos saugumo sutartį, kuri galėtų tapti tokių europinio saugumo organizacijų kaip NATO ir ESBO alternatyva. Reikėtų akcentuoti, kad šių metų lapkričio 19-20 d. NATO viršūnių susitikime Lisabonoje ketinamoje pristatyti naujojoje saugumo strategijoje, Rusija pirmą kartą per pastarąjį dešimtmetį nėra vaizduojama kaip grėsmė Aljansui, o pagrindinis dėmesys skiriamas kibernetinio karo ir priešraketinės gynybos klausimams. NATO generalinio sekretoriaus Anderso Fogho Rasmuseno teigimu, Rusija NATO valstybėms yra partneris ir kovojant su terorizmu, ir kuriant potencialią bendrą priešraketinės gynybos sistemą. Reikėtų akcentuoti, kad Rusija glaudesnio bendradarbiavimo su NATO perspektyvas pirmiausiai sieja su priešraketinės gynybos sistemos klausimais: kokios valstybės dalyvaus kuriant šią sistemą, kokie bus šios sistemos techniniai parametrai ir kas juos valdys, prieš kokį tikėtiną priešininką bus nukreipta ši sistema ir panašiai. Dovilio trišalis viršūnių susitikimas paskatino Rusiją apsispręsti dėl dalyvavimo būsimame NATO viršūnių susitikime Lisabonoje, tačiau ekspertų nuomone, tokį Rusijos apsisprendimą pirmiausia reikėtų sieti su pragmatiniais Rusijos interesais: pavyzdžiui, Lisabonos viršūnių susitikimo metu turėtų būti pasirašyta sutartis dėl keliasdešimt rusiškų karinių sraigtasparnių Mi-17 pardavimo Aljansui.

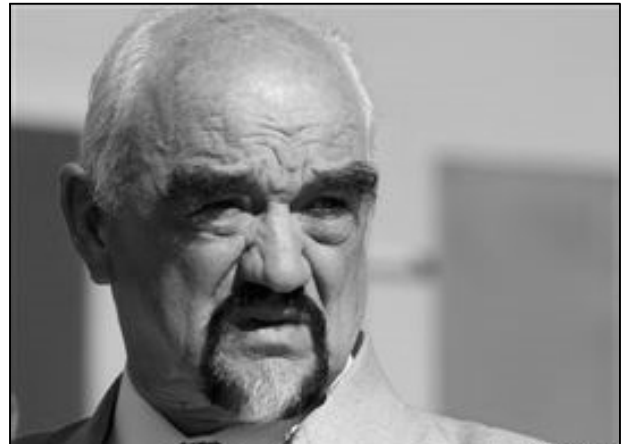
Be jau minėtų klausimų, šių metų spalio 18-19 d. Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovai Dovilyje aptarė ir globalios reikšmės finansinius klausimus, tarp jų pasaulinės valiutų ir finansinės sistemos reformų reikmę. Rusijos prezidento D. Medvedevo nuomone, jau dabar būtina

susimąstyti, kaip atrodys pasaulinė finansų sistema po 20-30 metų. Kaip vieną iš galimų pasaulinės finansų sistemos reformų, Rusija siūlo sukurti pasaulinę rezervinę valiutą. Angela Merkel Rusijai ir Prancūzijai pažadėjo Vokietijos paramą svarstant pasaulinės valiutų sistemos reformas.

■ Parengta remiantis: *Kommersant.ru, RFE/RL, Ng.ru*
(Nuotrauka iš RFE/RL)

Ukrainos žiniasklaidoje suaktyvėjo Padniestrės klausimo svarstymas

Šių metų spalio 18-19 d. Dovilyje įvykęs Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovų susitikimas Ukrainos žiniasklaidoje paskatino debatus Padniestrės klausimo tema. Priminsime, kad Dovilyje vykusiame trišaliame Vokietijos, Prancūzijos ir Rusijos vadovų susitikime Rusijos prezidentas Dmitrijus Medvedevas, aptardamas Rusijos glaudesnio bendradarbiavimo su Vakarais perspektyvas, pareiškė, kad Padniestrės „išaldyto“ konflikto sprendimas priklauso ne tik nuo Rusijos, bet ir Moldovos, Padniestrės, ES ir Rumunijos pozicijų. Reikėtų akcentuoti, kad Rumunija, Padniestrės klausimu remianti Moldovą, nedalyvauja nei „5+2“ formate (Moldova, Padniestrė – konfliktuojančios šalys, Rusija ir Ukraina – valstybės-garantai, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija

(ESBO) – tarpininkė, JAV ir ES – stebėtojos), nei kokiame nors kitame mechanizme, galinčiame padėti išspręsti Padniestrės klausimą. Kalbėdamas apie galimą Padniestrės klausimo sprendimą, Rusijos prezidentas Dmitrijus Medvedevas nepaminėjo Ukrainos. Ukrainos politologų teigimu, tai gali reikšti, jog Rusija ir taip Ukrainą vertina kaip aktyvią veikėją, užsiimančia šio klausimo sprendimu, kurios diaspora Padniestrėje sudaro beveik 30 proc. visų šio separatistinio regiono gyventojų (2004 m. surašymo duomenimis Padniestrėje gyveno 160 tūkst. ukrainiečių, 177 tūkst. Moldavų ir 168 tūkst. rusų). Ukrainos ekspertų nuomone, Rumunijos įtraukimas į Padniestrės klausimo sprendimą įmanomas tik tuo atveju, jei būtų atsisakyta „didžiosios Rumunijos“ (Rumunijos ir Moldovos susijungimo) idėjos tiek pačioje Rumunijoje, tiek Moldovoje. Kita vertus, Padniestrė Rusijos politinio elito atstovų vertinama kaip vis labiau sunkėjanti našta Rusijai dėl kelių priežasčių: 1) Rusija ir Padniestrė neturi bendros sienos. Šis geografinis veiksnys apsunkina Rusijos paramą šiam separatistiniam regionui; 2) tokio kvazivalstybinio darinio kaip Padniestrė egzistavimas skatina nacionalistines nuotaikas pačioje Moldovoje, todėl nuolat jaučiama įtampa dvišaliuose Moldovos ir Rusijos santykiuose bei stiprėja Rumunijos pozicijos. Ir Maskva, ir Kijevas nesuinteresuoti Kišiniovo ir Bukarešto suartėjimu; 3) Maskva jau nesitiki daugiau „politinių dividendų“ iš Padniestrės, todėl Rusija linkusi „nurašyti“ separatistinės Padniestrės *de facto* vyriausybę, o tolesnė parama Padniestrei būtų beprasmė ir brangiai kainuojanti. Be to, Rusija šiuo metu suaktyvino savo paramą separatistiniams Abchazijos ir Pietų Osetijos regionams, į kuriuos nukreipta didžioji dalis Rusijos finansinės paramos; 4) galiausiai, Padniestrės klausimo išsprendimas sustiprintų Berlyno, Paryžiaus ir Maskvos bendradarbiavimą. O Rusija, „paleisdama“ Padniestrę iš savo įtakos sferos, galėtų tikėtis daugiau nuolaidų iš Vakarų dėl Abchazijos ir Pietų Osetijos separatistinių regionų. Šiuo atveju liktų nepatenkintos JAV, tačiau Rusija tikisi susitarti su JAV, stiprindama savo paramą JAV Irano branduolinės programos klausimu.

Rusijos ekspertų nuomone, jei Rusija taikiai sugebėtų išspręsti Padniestrės klausimą, labai sustiprėtų Rusijos prezidento Dmitrijaus Medvedevo pozicijos (dauguma Vakarų ir Rusijos ekspertų vis dar mano, jog D. Medvedevas iki šiol yra Rusijos ministro pirmininko Vladimiro Putino šešėlyje).

Stringa Ukrainos europinės integracijos procesas

Ukrainos ekspertai prognozuoja, kad šių metų lapkričio 22 d. Briuselyje įvyksiantis Ukrainos ir ES viršūnių susitikimas gali pasibaigti nereikšmingų deklaracijų priėmimu arba diplomatinio skandalu. Tokia įvykių raida prognozuojama dėl šiuo metu įstrigusių Ukrainos ir ES dvišalių derybų laisvosios prekybos erdvės sukūrimo klausimu bei Ukrainos dvišalių santykių su Rusija plėtos. Ekspertų nuomone, idėja dėl ES asocijuotos narystės Ukrainai suteikimo kilo dar Ukrainos prezidentui Viktorui Juščenkai, kuris išskyrė tris pagrindines Ukrainos suartėjimo su ES kryptis: 1) Ukrainos derybinio statuso (dvišalėse derybose su ES) plėtra; 2) bevizio režimo tarp Ukrainos ir ES įvedimas; 3) laisvosios prekybos erdvės tarp Ukrainos ir ES sukūrimas. 2008 m. laisvosios prekybos erdvės sukūrimo klausimas buvo atskirtas nuo kitų Ukrainos ir ES derybinių klausimų (dėl šio klausimo buvo deramasi atskirai). Kita vertus, Ukrainos vyriausybei, priešingai nei buvo tikėtasi, iki 2009 m. pabaigos nepavyko susitarti su ES dėl laisvosios prekybos erdvės sukūrimo, todėl 2010 m. pavasarį į Ukrainos asocijuotos narystės ES darbotvarkę aktyviai įsitraukė naujojo Ukrainos prezidento Viktoro Janukovičiaus administracija. 2010 m. spalio pradžioje dėl skirtingų Ukrainos ir ES požiūrių į europinės integracijos proceso įgyvendinimą dvišalės Ukrainos ir ES derybos pradėjo strigti. Ukrainos prezidentas V. Janukovičiaus manymu, Ukrainos bandymus suartėti su ES pati ES vertina pernelyg formaliai ir yra nepasiruošusi svarstyti Ukrainos narystės ES perspektyvų. Įvertindama tokią ES

poziciją, Ukraina ketina pati pasirinkti europinės integracijos tempą, formą ir metodus, derindama juos su savo nacionaliniais interesais. Ukrainos ekspertų teigimu, Ukrainos vyriausybės pareiškimus dėl stringančio Ukrainos europinės integracijos proceso reikėtų pirmiausiai sieti su Ukrainos ekonomiais interesais. Ukrainos prekybos apimtis tiek su ES, tiek su Rusija yra maždaug vienoda, todėl vykstančiose Ukrainos ir ES derybose dėl laisvos prekybos erdvės sukūrimo Ukrainos derybininkai skundžiasi dėl ES propaguojamo diskriminacinio požiūrio. ES reikalauja, kad Ukraina pirma atvertų savo vidaus rinką europietiškomis prekėms, tačiau neskuba panaikinti savo vidaus rinkos apribojimų ukrainietiškomis prekėms. Ukrainos ekonomistų teigimu, Ukrainai atvėrus savo vidaus rinką ES šalims, tačiau negavus lygiavertės prieigos prie ES rinkos, kai kurie Ukrainos pramonės sektoriai tiesiog išnyktų. Ukrainos derybinę poziciją apsunkina ir tai, kad plėtodama santykius su ES, Ukraina plėtoja analogiškus santykius ir su Rusija. Ukrainai sugebėjus susitarti su ES dėl laisvos prekybos erdvės sukūrimo, galėtų kilti Ukrainos ir Rusijos dvišalės prekybos „karai“, todėl tikėtina, jog artimiausiu metu Ukrainos vyriausybė bus suinteresuota pristabdyti dvišalių santykių su ES plėtrą (bent jau, kol nesustiprės Ukrainos ekonomika ir bus minimizuoti Ukrainos integracijos į ES ekonominiai kaštai).

Ukrainos ekspertų nuomone, be probleminių dvišalių klausimų ekonomikos srityje, Ukrainos dialogą su ES apsunkina ir Ukrainos vidaus politikos ypatybės. Priminsime, kad šių metų rugsėjo 30 d. Ukrainos Konstitucinio Teismo sprendimu 2004 m. „oranžinės koalicijos“ įvykdyta konstitucinė reforma (suteikusi daugiau galių šalies parlamentui, šalies prezidento galių sąskaita) buvo pripažinta neteisėta ir nuo šių metų spalio 1 d. vėl įsigaliojo 1996 m. Ukrainos Konstitucijos normos. Minėtas Ukrainos Konstitucinio Teismo sprendimas ne tik padidino Ukrainos valdančiosios koalicijos ir opozicijos susipriešinimą, sukėlė daugybę klausimų dėl būsimų šalies

prezidento ir parlamento rinkimų datos bei teisėtumo, tačiau sukėlė ir Europos Tarybos komisijos „Demokratija per teisę“ (Venecijos komisijos) atstovų susirūpinimą Ukrainos Konstitucinio Teismo sprendimo teisėtumu. Buvusio Ukrainos ministro pirmininko pavaduotojo europinės integracijos klausimais Olego Rybačiuko nuomone, nors europinės institucijos sieks, kad visi ES santykių su Ukraina procedūrų formalumai ir toliau būtų išlaikyti, o Venecijos komisija savo sprendimą dėl Ukrainos konstitucinių reformų paskelbs tik šių metų gruodį (po ES ir Ukrainos viršūnių susitikimo), vis dėlto galima manyti, kad dėl Ukrainos vyriausybės veiksmų visi buvę Ukrainos europinės integracijos planai jau yra atšaukti.

■ *Parengta remiantis: Kommersant.ru, Ng.ru, Regnum.ru.
(Nuotrauka iš Ng.ru)*